

LAN-KOADERNOA
**BATERATZEN DUTEN
IKURRAK**

1

Batasunaren
Pribilegioa

Ayuntamiento de
Pamplona

Iruñeko
Udala

Orri honetan,
gure lehoia
margotuko dugu;
horrela, ikusten
dugunean, ezagutu
egingo dugu

Zein izango da lehoi honen historia?

Orain, honaino nola iritsi zen imajinatuko dugu eta haren istorioa idatziko dugu

A cartoon illustration of a lion's head and paws in the bottom right corner. The lion has a large, shaggy mane, a friendly expression with small eyes, and is holding a small object in its paws.

Non dago le
hoia?

1

.....

.....

.....

.....

.....

2

.....

.....

.....

.....

.....

3

.....

.....

.....

.....

.....

4

.....

.....

.....

.....

.....

5

.....

.....

.....

.....

.....

6

.....

.....

.....

.....

.....

Hemen, Iruñean
**non eta zenbat
aldiz ikusi dugun**
apuntatuko dugu,
eta beti berdina
den edo zertxobait
ezberdina iruditzen
zaigun.

Non aurkitu dugu?

... eta nola jakin dezakegu nork diseinatu zuen eta zergatik dagoen toki guztietan?

ARTXIBOA EZAGUTZEN

Udal Artxiboko
lan-materialak

1

HIRU GILTZAKO KUTXA ETA UDAL- ARTXIBOA

Karlos III.a erregeak emandako dokumentuak, hau da, **Batasunaren Pribilegioak** hiru burguak edo biztanleguneak (San Zernin, San Nikolas eta Nabarrerria), ordura arte beren legeak eta agintariak zituztenak eta etengabe elkarren aurka zeudenak, bateratu zituen. Horren ondorioz, “jurisdikzio” edo hiri bakar bat, Iruñeko gure hiria, sortu zen.

Dokumentu hori, hain garrantzitsua zenez, hiru giltzaz itxitako kutxa batean gorde behar zen (giltza bat burgu bakoitzeko), inoiz ez aldatzeko edo iruzurrez ez aldarazteko. Hori da gaur bisitatzen ari garen **UDAL ARTXIBOAREN** jatorria.

Dokumentua artxiboan gorde izanari esker, gaur, 600 urte geroago, berriro kontsulta dezakegu. Horregatik da hain garrantzitsua artxiboen zeregina. Dokumentuak zaintzen dituzte eta gure eskubideak babesten dituzte.

DOKUMENTUA: BATASUNAREN PRIBILEGIOA. Dokumentu- euskarrien bilakaera

Batasunaren Pribilegioaren jatorrizko dokumentua eskuz idatzita dago bi metro baino gehiago neurtzen duen PERGAMINO batean, «**gotiko etzana**» izeneko «kaligrafia» erabiliz eta hizkuntza gisa, berriz, «**nafar erdara**» erabiliz.

A ¿Zer da pergaminoa? eta nola idazten zen pergaminoetan?

Pergaminoa material malgua eta oso iraunkorra da, eta bertan idatz daiteke. Arkume- edo ahuntz-larruak dira, oso modu berezian prestatzen direnak. Larruak garbitu, beratu eta uretan eta karetan sartuta bigundu behar ziren. Gero, ondu eta karrakatu egiten ziren ilea kentzeko, eta egurrezko egituretan tenkatzen ziren, kareharrizko hautsezko geruza bat ematen zitzaien eta geruza horri esker, tinta gehiegi xurgatzea eragozten zen. Amaitzeko, apar-harriarekin leuntzen ziren eta nahi zen neurrian mozten ziren.

Pergaminoak erabiliz, eta haien malgutasuna eta iraunkortasuna zirela eta, dokumentu asko egin zitezkeen. Dokumentuak **biribilkatuta edo liburuak** osatuz gorde zitezkeen, formatu erosoagoak baitziren.

Dokumentu horiek banan-banan idatzi behar ziren, idazluma izeneko tresnak erabiliz. Benetako **artisautza** zen, horretarako, kaligrafia menderatu behar zen eta dokumentu bakoitza sortzeko denbora asko behar zen, dokumentu bakoitza artisau-lan bakarra baitzen.

Kalamuak

B Gotiko etzana

1423ko Batasunaren Pribilegioa jasotzen duen dokumentua «gotiko etzana» izeneko letra mota erabiliz idatzi zen.

Jatorria: Mediavilla, C. (2005), *Caligrafía. Del signo caligráfico a la pintura abstracta*, Valencia.

ERREPASOA:

Dokumentu garrantzitsu hau erregeak eman zuen

urtean, eta

batean idatzi zuten; horretarako, hizkuntza erabili zuten, erregearen administrazioak garai hartan erabiltzen zuen hizkuntza jaso baita.

C Eta nola dakigu jatorrizko dokumentu bat dela?

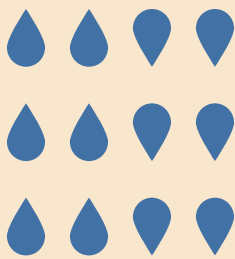
Dokumentuaren egiazkotasuna egiaztatzeko, sinadurez gain zigiluak erabiltzen dira:

Karlos. III.a erregearen zigilua

Iruñeko hiriaren zigilu berria

D Ezinbesteko dokumentu batek formatu erosoago bat behar du: **Kopiak. Dokumentu-formatuen bilakaera**

Batasunaren Pribilegioa oso dokumentu garrantzitsua zen, dokumentu hartan Iruñeko bizitzaren alderdi guztiak arautzen baitziren eta, beraz, sarri samar erabili behar zen. Horregatik, zigilu astun zintzilikariak dituen pergamino biribilkatu baten formatua erabiltzeko **erosoa** dela iruditzen al zaizue?

Denborarekin, eta errazago eta jatorrizkoa hondatzeko arriskurik gabe erabili ahal izateko, jatorrizko dokumentuaren **kopiak** egin ziren denborarekin bilakaera izan zuten formatuetan. Lehenengo kopia pergaminoan egin zen 1533an eta liburu-itxura eman zitzaion.

Irudi hau ikus dezakegu:

Papera eta inprenta agertzea

XVI. mendean zehar paperaren erabilpena orokortu zen. Papera landare-zuntzez egiten zenez, material **ugariagoa** zen, ekoizteko erraza eta **merkea**, eta gero eta liburu-eskari handiagori erantzuteko aukera ematen zuen.

Liburuak eskuz idazteko ondo prestatuta zeuden eta idazteko artea ezagutzen zuten eskulangileak behar ziren. Lehengaien arazoa papera erabiltzen hasi zirenean konpondu zen eta XV. mendean inprenta agertu zenean eta orokorrean erabiltzen hasi zirenean, liburuak **azkar** eta askoz merkeago ekoitzi ahal izan zituzten.

IKASITAKOA ERREPASATUKO DUGU:

Batasunaren Pribilegioaren jatorrizko dokumentua eta dokumentu horren kopiak idazteko erabili den materiala, modua eta tresna idatziko ditugu taulan. Testuan gauza berbera esaten da, baina itxura desberdinak hartu ditu erosoagoa eta maneiaigarriagoa izateko.

	MATERIALA	ITXURA	ZER TRESNA ERABILTZEN DA IDAZTEKO?
1423			
1533			
1619			

Testua hobeto ulertzeko, Juan Karlos Lopez-Mugartzak 2023an euskarara egindako itzulpen egokitua erabiliko dugu: *El Privilegio de la Unión de Pamplona, 600 años (1423-2023) / Iruñeko Batasunaren Pribilegioa, 600 urte (1423-2023)*, Iruña, NUP.

Batasunaren Pribilegioan, erregeak hiriko armarri berria diseinatu zuen, eta burguetako ikur zaharrak ezabatzeko agindu zuen.

15.

Zer zigilu eta zer zutoihal erabili behar diren aipatu hirian.

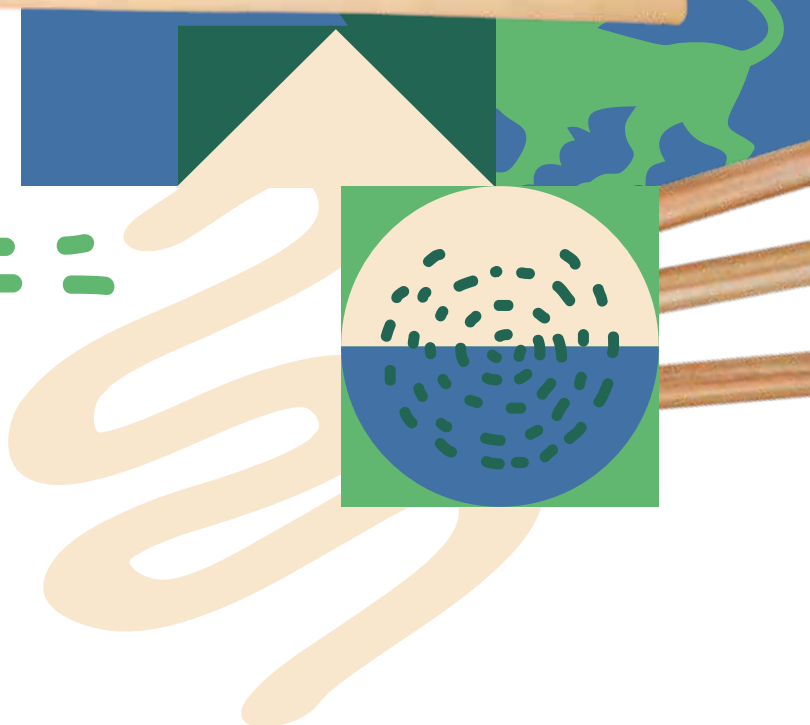
OROBAT, aipatu gure Iruña hiri oso noble eta, erran bezala, batuko herriaren arteko zatiketa era liskar oro saihestearren, eta batasun horrek balio izan dezan eta betiko iraun dezan, guk, gure errege aginteaz, nahi izan dugu eta agindu dugu, eta dokumentu honen bidez nahi dugu eta agintzen dugu ezen aipatu gure hiri oso noblearen herri osoak zigilu handi bat eta, kontrazigilu bezala erabiltzeko, bertze bat txikiagoa izan behar dituela, eta zutoihal bat arma berberekin, zeinen eremua azukrezkoa izanen baita, eta erdian lehoi iragaile bat egonen baita, zilarrezkoa eta urrezkoa izanen dena, eta mihia eta azkazalak gulez izanen dituen. Eta aipatutako zutoihalaren inguruan, bordura bat egonen da Nafarroako gure armekin, non eremua gulezkoa eta haren inguruko katea urrezkoa izanen baitira. Lehoiaren gainean, haren bizkarrezurraren lekuan, urrezko errege koroa bat egonen da zutoihalaren eremuan, Nafarroako errege-erreginak gure Iruña hiri oso nobleko Dona Maria Katedralaren elizan koroatu ohi direla eta bertan koroatuak izan behar direla adierazteko.

19.

Nola agintzen den San Zernin, San Nikolas eta Nabarrerriako lurraldeen artean diren edo izan diren mugarriak erauztea.

OROBAT, batasun hori irmoagoa izan dadin eta aipatu gure Iruña hiri oso noblea eta, erran bezala, batuko herrian banaketa modu oro bertan behera gera dadin, aipatu prokuradoreen emate eta onespenamekin, eta gure errege aginteaz, nahi izan dugu eta agindu dugu, eta dokumentu honen bidez nahi dugu eta agintzen dugu ezen gure pribilegio honen datatik hamar eguneko epean, aipatu gure Iruña hiri oso nobleko aipatu kontzejuak erauaraz ditzala gure hiri oso noble honen barnean, San Zernin, San Nikolas eta Nabarrerriako lurraldeen artean ezarrita dauden mugarriak. Eta handik kanpo, aipatu gure hiri oso noblearen mugetan aipatu San Zernin, San Nikolas eta Nabarrerriako armarriak dituzten bertze mugarri batzuk izanen balira, arma horiek mugarrietatik ezabatuak izan daitezen nahi dugu, bai eta mugarri horiek beren lekuetan armarik gabe betiko gera daitezen ere. Eta nahi izanez gero, haietan gure hiri oso noblearen arma berriak ezar ditzaten.

Iruñeko hiria jurisdikzio berri batean bateratu aurretik eta guztiak batuko zituen ikur bat diseinatu aurretik, burgu bakoitzak bere «armak» edo «armarriak» zituen, hau da, bere ikurra zuen. Ezagutzen dituzu?

BURGU HONENA:

.....

.....

**BURGUEN
IKURRAK**

ARMARRI HAU ZEIN
BURGURENA DA?

BURGU HONENA:

.....

.....

BURGU HONENA:

.....

.....

Batasunaren Pribilegioaren bidez bateratutako Iruñearen ikurra:

Armarria marraztuko dugu Karlos III.a erregearen oharrei jarraituz:

GULES: gorri bizia
AZUR: Urdina
LEHOI IRAGAILEA: Iragaten
edo ibiltzen ari den lehoia,
eskuineko hanka altxatuta
duela eta gainerakoak lurrian
dituela

TALDEA TALDEKO KIDEAK:

Orain, Artxibotik Udaletxera joango gara eta udaletxearen ezkaratzean sartuko gara.

- Bertan dauden ikurrei erreparatuko diegu. Batzuk ezagutzen ditugu, baina beste batzuk ez.
- Ezkaratzean aurkitzen ditugun ikurretako bat aukeratuko du taldeko kide bakoitzak.

ZERREDA BATEAN IDATZIKO DITUGU:

- 1
- 2
- 3
- 4

Ikurra deskribatuko dugu eta marraztu egingo dugu

1

2

3

4

ORAIN, IDATZI EGINGO DUGU

Zergatik aukeratu ditugu ikur horiek?

This image shows a blank sheet of white paper with horizontal blue ruling lines. The lines are evenly spaced and run across the width of the page. There are no margins or other markings on the paper.

**Eta orain, ikur
baten esanahiari
eta historiari
buruzko ikerketa
egingo dugu.
Bihar, egin
dugun ikerketa
partekatuko
dugu ikasgelan.**

[illegible]

1 Batasunaren Pribilegioaren aurretik: nola antolatzen ziren burguak?

	BEREN IKURRAK	ERAIKIN GARRANTZITSUAK	BEREN GOVERNARIAK	BEREN HARRESIAK
SAN ZERNIN				
SAN NIKOLAS				
NABARRERIA				

2 Iruñeko hiria Batasunaren Pribilegioaren ondoren

IKURRAK	
ERAIKINA	
GOVERNARIAK	
HARRESIAK	
LEGEAK	

GURE IKURRAK SORTZEN

Ayuntamiento de
Pamplona

Iruñeko
Udala